

Sectie België-Marokko

VERSLAG VAN DE ZENDING VAN DE SECTIE BELGIË-MAROKKO VAN DE BELGISCHE IPU-GROEP NAAR HET KONINKRIJK MAROKKO

van woensdag 5 tot woensdag 8 januari 2014

Inleiding

Een delegatie van de Bilaterale Sectie België-Marokko van de Belgische Groep van de Interparlementaire Unie bracht van zondag 5 tot en met woensdag 8 januari 2014 een bezoek aan het Koninkrijk Marokko.

De delegatie werd geleid door Kamerlid Zoé Genot, Voorzitster van de bilaterale sectie, en was verder samengesteld uit volgende sectieleden: Senator Fatiha Saïdi, Kamerlid Denis Ducarme en Senator Fauzaya Talhaoui.

Mevrouw Ann Vandenbosch, secretaris van de Bilaterale sectie begeleidde de delegatie.

De heer Frank Carruet, Ambassadeur van het Koninkrijk België in Rabat, vergezelde de delegatie ter plaatse.

Zondag 5 januari 2014 : ontmoeting met vertegenwoordigers van organisaties voor vrouwenrechten

Het programma startte op zondag 5 januari met een ontmoeting met vertegenwoordigers van organisaties voor vrouwenrechten, mevr. Rabéa Naciri, vertegenwoordigster van de *Association Démocratique des Femmes du Maroc* (ADFM) en mevr. Aatifa Timjerdine, vertegenwoordigster van de *Coalition Printemps de la Dignité*. Deze laatste coalitie overkoepelt 23 verenigingen en pleit voor een strafwetgeving die de vrouwen beschermt en elke discriminatie verbiedt.

Mevr. Naciri wees op de psychologische schok die de hervorming van de Mudawwana (wetboek voor familie- en erfrecht) in 2004 bij de bevolking teweegbracht. Bij de oppositie bestaat er echter geen eensgezindheid over de wijze waarop deze erfenis verder ingevuld moet worden. De huidige regering wint bijgevolg *par défaut*. Beide dames gaven aan een duidelijke status quo en zelfs een terugval aan te voelen op het vlak van de mentaliteit van de vrouw sinds het aantreden van de regering onder leiding van eerste minister Abdelilah Benkirane (*Parti Justice et Développement - PJD*).

Volgende thema's werden uitgebreid besproken.

- prostitutie: Marokko is het enige land in de regio waar er over dit dossier openlijk gedebatteerd wordt wat de indruk kan wekken dat het probleem alleen daar bestaat;
- erfenis: mannen en vrouwen worden nog steeds niet gelijk behandeld door de Marokkaanse wetgever. Dit zorgt niet alleen voor wantoestanden maar staat een effectieve vrouwenemancipatie in de weg. De mogelijkheid van een optioneel (huwelijks-)contract wordt te weinig toegepast. Vermogende personen regelen dergelijke kwesties meer en meer door een schenking onder levenden. Dit thema blijft zeer delicaat;
- De oprichting van de Groep vrouwelijke parlementsleden in het Marokkaanse Parlement werd verworpen door het Grondwettelijk Hof. Er bestaat binnen de Assemblee een groep Gelijkheid die echter niet vermeld wordt in het Reglement van de instelling. De in de nieuwe Grondwet (juli 2011) *voorzien* *Autorité pour la parité et la lutte contre toutes les formes de discrimination* komt niet van de grond;
- Kefala en adoptie: met een Marokkaanse kefala-procedure wordt geen ouderlijk gezag overgedragen. Een kefala-akte wordt dus niet erkend als een adoptie. Adoptie van een moslimkind blijft voorbehouden aan moslims.

Ook homoseksualiteit, polygamie en abortus kwamen ter sprake.

De belangrijkste strijdpunten blijven volgens beide dames de hervorming van het strafwetboek en de toegang tot de Justitie.

De bespreking van het wetsontwerp over het geweld tegenover vrouwen zit muurvast. Het geweld tegenover vrouwen en het geweld tegenover kinderen worden in dit regeringsontwerp immers aan elkaar gekoppeld.

Voor de vrouwenrechtenbeweging en de oppositie zijn dat twee gescheiden problemen en mag dat ontwerp niet op die wijze worden afgezwakt.

Maandag 6 januari 2014 : ontmoeting met Z.E. de heer Mohamed Cheikh Biadillah, Voorzitter van de Chambre des Conseillers (Senaat)

Maandag 6 januari startte met een ontmoeting met Z.E. de heer Mohamed Cheikh Biadillah, Voorzitter van de *Chambre des Conseillers* (Senaat).

Met de heer Biadillah werd in de eerste plaats van gedachten gewisseld over de hervorming van het bicamerisme (in beide landen) en het probleem van het absenteïsme.

Volgende thema's kwamen eveneens aan bod.

- De delicate evenwichtsoefening tussen de noodzakelijke *rigueur* en het respect voor de fundamentele vrijheden in het kader van de strijd tegen het terrorisme;
- Het beleid inzake de uit Syrië teruggekeerde moslimstrijders. Volgens de heer Biadillah zijn de Marokkaanse politie- en justitiediensten bijzonder waakzaam en verloopt de samenwerking met de Europese politiediensten zeer goed;
- Ook in deze context zouden de verbetering van de betrekkingen tussen Marokko en Algerije en, meer in het algemeen, vooruitgang in de realisatie van de *Union du Maghreb arabe* een troef zijn;
- Het actieplan inzake migratie uitgewerkt door de Marokkaanse regering op instructie van Z.M. Koning Mohammed VI na publicatie van een verslag van de *Conseil national des droits de l'Homme (CNDH)*. Volgens de heer Biadillah komen 10.000 à 20.000 personen in aanmerking voor regularisatie (die tot einde december 2014 loopt). Vele mensen zouden dit als een tijdelijke oplossing beschouwen en als springplank gebruiken naar de Europese Unie en de Verenigde Staten;
- Volgens de Voorzitter van de *Chambre des Conseillers* moet het dossier van de Westelijke Sahara een oplossing vinden in de in de nieuwe grondwet voorziene doorgedreven regionalisering. De organieke wet, in voorbereiding, moet voor het einde van de legislatuur, d.i. binnen tweeënhalf jaar, gestemd worden. Deze wet die in een ruime bevoegdheidsoverdracht voorziet en een nieuwe regionale indeling voorziet, moet rekening houden met de economische affiniteiten en met het historisch parcours van elke gemeenschap. De ultieme doelstelling is het niveau van alle regio's op te tillen;
- Sinds juni 2011 geniet Marokko het statuut van Partner voor de Democratie bij de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa. Volgens de heer Biadillah wordt het lastenboek volledig gerespecteerd, de afschaffing van de doodstraf uitgezonderd. Een groep parlementsleden diende op 25 november 2013 een wetsvoorstel in om de doodstraf af te schaffen. Het maatschappelijk debat woedt volop.

Ten slotte werd er met de heer Biadillah, zelf geneesheer en voormalig minister van Volksgezondheid, van gedachten gewisseld over de uitdagingen waar het Marokkaanse gezondheidssysteem mee geconfronteerd wordt o.m. toegang tot de ziekteverzekering. Hij wees op de enorme vooruitgang ter zake sinds de lancering in 2005 van het *Initiative nationale pour le Développement humain (INDH)*, een initiatief dat de armoede en uitsluiting moet terugschroeven. Braindrain van medisch personeel blijft echter een probleem.

Gesprek met de heer Karim Ghellab, Voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers

Tijdens het gesprek met de heer Karim Ghellab, Voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers, werd er verwezen naar het op 10 juni 2013 ondertekende partnerschapsprotocol tussen de Belgische en Marokkaanse Kamer van volksvertegenwoordigers.

De heer Ghellab wenst in dit kader een beroep te doen op de binnen het Belgische Parlement aanwezige kennis inzake tweetaligheid. De Marokkaanse Kamer zal, in overeenstemming met de nieuwe Grondwet, niet langer alleen het Arabisch hanteren maar ook het Amazigh.

Verder wenst hij, net zoals de Belgische delegatieleden, de 50ste verjaardag van de Overeenkomst tussen België en Marokko voor de tewerkstelling van Marokkaanse werknemers in België, die vanaf 17 februari 2014 gevierd wordt, aan te grijpen om een reeks positieve acties te ondernemen. Om een zekere bezorgdheid van de Belgische delegatieleden te counteren herhaalt de Marokkaanse Kamervoorzitter de algemene modernistische tendensen aanwezig in de maatschappij.

Marokko heeft de islam als staatsgodsdienst maar beschermt de andere godsdiensten. Het Marokkaanse politieke bestel, met een primordiale rol voor de Koning op dit vlak, beschermt het land tegen islamitische ontsporingen. Nog steeds volgens de heer Ghellab is er inzake vrouwenrechten misschien enige stilstand te bespeuren sinds het aantreden van de nieuwe regering, die hij als weinig efficiënt bestempelt.

De nieuwe grondwet die de pariteit tussen mannen en vrouwen garandeert, de in 2004 doorgevoerde hervorming van de mudawwana evenals de rol van de Koning staan garant voor het behoud van de verworven rechten. De werkelijke machtsverhoudingen zullen blijken bij de volgende wetgevende verkiezingen.

Op een vraag van een delegatielid gaf de heer Ghellab de economische en financiële situatie van zijn land als correct aan.

De ondertekening van een vrijhandelsakkoord met de Verenigde Staten van Amerika (1 januari 2006) garanderen de Europese investeerders een markt van 1 miljard consumenten zonder tolgrenzen.

De verdere uitbouw en exploitatie van de havens van Tanger Med en Nador West Med zullen kansen bieden aan gespecialiseerde Belgische bedrijven. Dat geldt zeker ook voor investeringen inzake hernieuwbare energie en waterzuivering.

Werkvergadering met de leden van de bilaterale sectie Marokko-België

Nadien vond er een werkvergadering plaats met de leden van de bilaterale sectie Marokko-België. Deze sectie, onder voorzitterschap van de heer Abdellah El Boukili, telt een vertegenwoordiger van elke fractie van de Marokkaanse Kamer van volksvertegenwoordigers. Niet alle fracties namen echter deel aan de vergadering. Tijdens het gesprek werd er nader ingegaan op de wijze waarop de samenwerking tussen beiden landen in het algemeen en die tussen de parlementaire vriendschapsgroepen in het bijzonder zouden moeten verlopen. Beide delegaties pleiten voor een meer structurele samenwerking met een visie op lange termijn. De ondertekening van het partnerschapsprotocol door de voorzitters van beide Kamers vormt een goede start.

Ook de talrijke activiteiten in het kader van de viering van de 50^e verjaardag van de Overeenkomst tussen België en Marokko voor de tewerkstelling van Marokkaanse werknemers in België kunnen een boost geven aan de bilaterale betrekkingen en de soms negatieve beeldvorming, bijvoorbeeld naar aanleiding van de toepassing van het overbrengingsverdrag, bijstellen.

De Belgische ontwikkelings-samenwerking met Marokko werd uitgebreid onder de loep genomen. Marokko is een van de belangrijkste partnerlanden van de Belgische ontwikkelings-samenwerking.

Een lid van de Marokkaanse delegatie geeft hernieuwbare energie en beheer van de watervoorraden (sommige regio's kennen een overschot, andere dan weer een tekort) aan als mogelijke opportuniteiten voor de Belgische coöperatie.

Tijdens een onderhoud van de Belgische ambassadeur in Rabat met Eerste Minister Abdelilah Benkirane vermeldde deze laatste de overdracht van knowhow als prioriteit voor het toekomstige samenwerkingsprogramma. De Belgische delegatie wees op het belang van de gedecentraliseerde ontwikkelingssamenwerking en van de ontwikkelingssamenwerking via het kanaal van de universiteiten.

Met betrekking tot het wetsontwerp inzake het geweld tegenover vrouwen, werd de vraag gesteld in welke mate parlementsleden het wetgevend proces kunnen versnellen. In zijn toespraak naar aanleiding van de 50e verjaardag van het parlement verduidelijkte Z.M. Koning Mohammed VI de bepaling in de nieuwe grondwet die de parlementsleden het wetgevend initiatief toekent. Het Reglement van de Marokkaanse Kamer van volksvertegenwoordigers voorziet trouwens voor elke commissie in één maandelijks zitting die uitsluitend gewijd is aan de behandeling van wetsvoorstellen.

Werkvergadering met de ministre déléguée van Buitenlandse Zaken en Samenwerking, mevrouw Mbarka Bouaida

De kersverse *ministre déléguée* van Buitenlandse Zaken en Samenwerking, mevrouw Mbarka Bouaida, is de benjamin van de regering Benkirane II.

Zij bestempelde de politieke en economische relaties tussen beide landen als uitstekend. Zij is voorstander van een trilaterale samenwerking.

Marokko wenst zich nog meer dan vroeger als logistiek platform te ontwikkelen en zich aan te dienen als toegangspoort tot de landen ten zuiden van de Sahara.

Het vrijhandelsakkoord met de Verenigde Staten van Amerika creëert in dit kader enorme mogelijkheden. Mevrouw Bouaida wenst absolute voorrang te verlenen aan de economische diplomatie.

De kritiek als zou de Belgische overheid niet voldoende faciliteiten verlenen aan Marokkaanse ondernemers wordt door de Belgische ambassadeur getackeld. Het Belgische Consulaat-Generaal in Casablanca voorziet in een fast track voor de aflevering van visa aan zakenlui.

Een lid van de Belgische delegatie wees op de toenemende irritatie bij een deel van de Belgische publieke opinie als gevolg van een zekere radicalisering van de Marokkaanse maatschappij en het beleid van de PJD.

De minister stelt dat de obscure kanten van het politieke bestel tot het verleden behoren. Marokko werkt al veertien jaar aan hervormingen en blijft in tegenstelling tot andere landen uit de regio een voorbeeld van stabiliteit na bijna drie jaar Arabische lente. De nieuwe grondwet en de vorming van coalitieregeringen staan garant voor het behoud van de verworven rechten.

De regeringswissel vormt een goed voorbeeld van het democratisch functioneren van het systeem. Verder wees zij op het feit dat Marokko geen patent heeft op radicalisering. Het betreft een wereldwijd fenomeen. Het dossier van de Westelijke Sahara waarvoor Marokko reeds in 2007 een plan voor autonomie bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties indiende moet, nog steeds volgens mevrouw Bouaida, een oplossing vinden in de doorgedreven regionalisering. De organieke wet ter zake moet in 2014 zijn beslag krijgen.

Zij is er verder van overtuigd dat goede afspraken in het dossier van het overbrengingsverdrag misverstanden en imagoschade kunnen vermijden.

Vergadering met de heer Driss El Yazami, Voorzitter van de Conseil National des Droits de l'Homme (CNDH)

Tijdens de vergadering met de heer Driss El Yazami, Voorzitter van de *Conseil National des Droits de l'Homme (CNDH)*, werd geen enkel taboe geschuwd. De Belgische delegatieleden waren onder de indruk van de inzet van de Voorzitter en de staf van de Raad.

Eerst schetste de Voorzitter de ontstaansgeschiedenis, de samenstelling, de werking en de bevoegdheden van de op 3 maart 2011 opgerichte grondwettelijke instelling. De bevoegdheden van de door Koning Hassan II in 1990 opgerichte *Conseil consultatif des droits de l'homme* werden op dat ogenblik gevoelig uitgebreid.

De Raad die zo goed als paritair is samengesteld (43 % vrouwen) telt 350 leden afgevaardigd door het middenveld, verschillende beroepsgroepen zoals de journalisten en magistraten, de Koning en de twee Wetgevende Kamers. 13 regionale commissies observeren de situatie van de mensenrechten in de verschillende regio's.

De Raad publiceert niet alleen een jaarverslag dat voorgelegd wordt aan beide Kamers maar ook thematische verslagen. Deze verslagen vinden een grote weerklank in de media en lagen meermaals aan de basis van hervormingen zoals het koninklijk initiatief inzake asiel en migratie. De leden van de CNDH bezoeken op regelmatige basis alle instellingen waar mensen worden opgesloten (gevangenissen, psychiatrische instellingen en instellingen voor minderjarigen) en rapporteren over de naleving van de fundamentele mensenrechten aldaar.

De Raad wil ook een belangrijke educatieve rol spelen. De onderwijsprogramma's moeten met het oog hierop doorgelicht en herschreven worden. De omzetting van de mensenrechtenbepalingen in de nieuwe Grondwet en de controle op de naleving ervan zijn op dit ogenblik prioritair. Belangrijke uitdagingen in dit kader zijn onder meer de hervorming van de perswet, van de strafwet, van het justitieel apparaat evenals de opleiding van de magistraten. Gelijkheid en pariteit moeten daarbij de leidraad vormen.

Volgende specifieke dossiers werden door de Belgische delegatieleden aangekaart:

Afschaffing van de doodstraf. Marokko voert sinds 1993 geen executies meer uit. Het land telt echter een honderdtal ter dood veroordeelden. De roep om de doodstraf af te schaffen wordt steeds luider. Er is niet alleen een parlementair initiatief voor de afschaffing waarbij zich ondertussen 220 parlementsleden aansloten. Ook diverse advocatenverenigingen creëerden (op 20 december 2013) een collectief *Réseau des avocates et avocats contre la peine de mort* ;

Het **wetsontwerp over het geweld tegenover vrouwen** werd verdaagd. Dat over de personen met een handicap moet al drie jaar behandeld worden. De CNDH brengt hierover verslag uit.

Persvrijheid en de zaak Ali Anouzla. Ali Anouzla, directeur van de Arabische editie van de nieuwssite Lakome, wordt aangeklaagd voor terrorisme. De site publiceerde een artikel over AQMI (al-Qaeda in de Islamitische Magreb) met een link naar de Spaanse krant El País waarop een videoboodschap van AQMI te zien was die opriep tot jihad en de omverwerping van de monarchie in Marokko. De CNDH volgt dit dossier op de voet.

Meer in het algemeen bereidt de Raad een seminarie voor over persvrijheid en correcte werking van de journalistiek in een context van terroristische dreiging.

Ook het in België fel gemediatiseerde dossier van de Belgisch-Marokkaanse gevangene **Ali Aarrass** werd aangehaald. Meer in het algemeen schetste de heer El Yazami de evolutie in de procesvoering en de levensomstandigheden in de gevangenissen.

Met betrekking tot de tot einde 2014 in Marokko lopende **regularisatieprocedure** van illegalen sluit de voorzitter van de CNDH zich aan bij de vraag om bijkomende Europese financiële hulp. Om de operatie te doen slagen is de integratie van de geregulariseerde vreemdelingen immers een must.

De heer El Yazami stelde tot slot dat kritiek inzake mensenrechten professioneel en precies geformuleerd moet worden wil zij haar geloofwaardigheid behouden. Hij kondigde aan dat Marokko als gastland zal optreden voor het tweede wereldforum inzake mensenrechten (10-13 december 2014).

Ontmoeting met de heer Anis Birrou, minister van de MRE (Marocains résidant à l'étranger) en Migratieaangelegenheden

Tijdens de ontmoeting met de heer Anis Birrou, minister van de *MRE (Marocains résidant à l'étranger)* en Migratieaangelegenheden, werd er voornamelijk van gedachten gewisseld over de reeds hoger vermelde regularisatieprocedure die kadert in het nieuwe asiel- en migratiebeleid.

De door de overheid geleverde inspanningen inzake logistiek en vorming van het personeel met het oog op de uitvoering van deze operatie waren enorm. Aanzienlijke middelen zullen nodig blijven. Geslaagde integratie veronderstelt immers gedegen beroepsopleiding en taalonderwijs.

De regularisatiecriteria zullen met de nodige soepelheid gehanteerd worden. Een uitspraak moet binnen twee maanden volgen na de indiening van het dossier. Een lid van de Belgische delegatie verwees naar een Belgische universitaire studie die aantoonde dat de in België doorgevoerde regularisaties reeds na vijf jaar financieel rendeerden. Een uitwisseling van expertise werd afgesproken.

De heer Birrou ging nader in op de gevolgen van het Europese migratiebeleid voor zijn land. De Marokkaanse publieke opinie begrijpt de verbintenissen van haar overheid ter zake niet steeds. De EU moet de aanzienlijke Marokkaanse financiële en menselijke inspanningen meer naar waarde schatten. Op een vraag naar de doelstellingen van het beleid inzake *MRE* geeft de minister twee prioriteiten aan. Alles in het werk stellen opdat de relaties met de derde en vierde generatie succesvol zijn (met een gunstige return voor Marokko) en aandacht hebben voor de eerste generatie die gezien haar leeftijd kwetsbaar wordt.

Een lid van de Belgische delegatie pleitte in dat kader voor de oprichting van een monument in beide landen ter ere van de eerste generatie die zich wat vergeten voelt.

Dinsdag 7 januari 2014 : briefings georganiseerd door de Belgische ambassade te Rabat

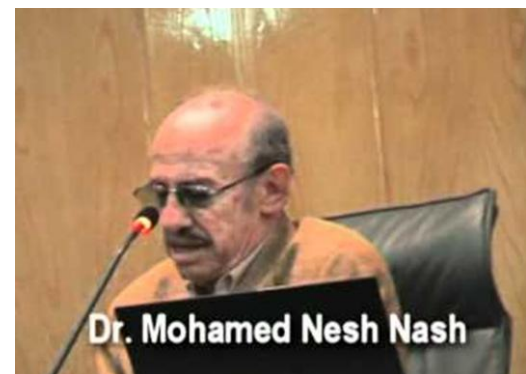
Op dinsdag 7 januari organiseerde de ambassade van België te Rabat volgende (interne) briefings:

- briefing over de Belgische ontwikkelingssamenwerking in Marokko, door de heer Carlos Lietar, adviseur Ontwikkelingssamenwerking, en de heer Mourad Guidiri, adjunct-adviseur Ontwikkelingssamenwerking (historiek, prioriteiten en toekomst van de Belgische ontwikkelingssamenwerking in Marokko, universitaire samenwerking, Belgische ngo's, directe financiering van lokale ngo's, intercommunale samenwerking, BIO (Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden), samenwerking met vakverenigingen);
- briefing over de Belgische militaire samenwerking met Marokko, door Kapitein-ter-zee Jacques Bollez, defensieattaché (geschiedenis, domeinen van samenwerking, doelstellingen, strategische dialoog 2014, vorming en oefeningen, verkoop overtollig materieel);
- briefing over de consulaire aangelegenheden, door de heer Patrizio Ventura, Consul-generaal van België te Rabat;
- briefing over de gerechtelijke samenwerking tussen België en Marokko door de heer Michel Yernaux, Advocaat-generaal, Verbindingsmagistraat.

Ontmoeting met de Organisation marocaine des Droits humains (OMDH)

Nadien werd de Belgische delegatie ontvangen door de *Organisation marocaine des Droits humains* (OMDH) en haar Voorzitter Mohamed Nesh Nash.

De ngo werd opgericht op 12 januari 1989 en trok mee aan de kar van de totstandkoming van de *Instance Équité et Réconciliation* die vanaf 12 april 2004 trachtte het Marokkaanse volk te verzoenen met haar verleden tijdens de repressieve regeerperiode van Koning Hassan II.

De OMDH onderzoekt nog steeds 60 onopgeloste verdwijningen.

De heer Nesh Nash wees op het feit dat de organieke wetten die de talrijke nieuwe grondwettelijke bepalingen inzake mensenrechten moeten omzetten ontbreken. Hij maakt zich ook zorgen over het behoud van de verworven rechten en over de veralgemening van een zeker discours dat elk kritisch denken verbiedt. Opvoeding tot verdraagzaamheid en non-discriminatie is voor zijn organisatie dan ook zeer belangrijk.

Gevraagd naar de wijze waarop alle lagen van de bevolking hiervoor gesensibiliseerd kunnen worden citeerde de heer Nesh Nash het initiatief van *Les Caravanes Droits de l'Homme et Santé* waarbij promotie van de mensenrechten samengaat met het verlenen van gezondheidszorg.

Verder vindt hij een nieuwe perswet een absolute noodzaak evenals de (verdere) vrijmaking van de audiovisuele sector. De journalistiek moet professioneler worden en een beroepsopleiding krijgen die naam waardig.

Ten slotte pleit de OMDH voor de afschaffing van de antiterrorwet die kort na de zelfmoordaanslagen van Casablanca van 16 mei 2003 werd afgekondigd en die ook door de andere Marokkaanse mensenrechtenorganisaties als een vrijheidsbeperking wordt gebrandmerkt. De organisatie hield op 15 mei 2013 trouwens als eerste Marokkaanse organisatie een seminarie over terrorisme en mensenrechten.

Woensdag 8 januari 2014: ontmoeting met de Confédération Générale des Entreprises du Maroc (CGEM)

Op woensdag 8 januari ontmoette de Belgische delegatie ten slotte de Voorzitter van de *Confédération Générale des Entreprises du Maroc (CGEM)*, mevrouw Miriem Bensala-Chaqroun, en de heer Salah-Eddine Kadmiri, Ondervoorzitter, in de hoofdzetel van de organisatie in Casablanca.

De organisatie telt 32.000 ondernemers waarvan het merendeel kmo's zijn. De confederatie voert in de eerste plaats actie voor het voortbestaan van deze ondernemingen door te ijveren voor een betere toegang tot krediet en opleiding.

De beroepsorganisatie werkt eveneens aan de promotie van de vrouw in de bestuursorganen van de ondernemingen.

Samen met de meest representatieve vakbonden werd er een pact gesloten ter bevordering van de competitiviteit en werkgelegenheid, ook met de bedoeling vaker geraadpleegd te worden door de regering. Met de regering werd er een platform gecreëerd rond 5 prioriteiten: werkgelegenheid en beroepsvorming, syndicale vrijheid en stakingsrecht, investeringsklimaat, internationale ontwikkeling en economische diplomatie en competitiviteit.

Het niveau van de economische uitwisseling tussen beide landen wordt door beide delegaties als ondermaats bestempeld en niet in overeenstemming met het niveau van de menselijke relaties.

De Voorzitter wijst op de grote voordelen die Marokko biedt aan buitenlandse investeerders waaronder de politieke stabiliteit. Er moet volgens beide partijen meer gedacht worden in de richting van regionale samenwerking en uitwisseling via kmo's.

Op een vraag van een Belgisch delegatielid naar de ondersteuning (commercialisering en professionalisering) van de coöperatieven stelde mevrouw Miriem Bensala-Chaqroun dat er voldoende middelen ter beschikking zijn (*Plan Vert*, *INDH* en *Fondation Mohammed VI*) maar dat er iets hapert aan de toegang tot de informatie.

Met betrekking tot het enorme gewicht van de informele sector en het nadeel dat de gewone bedrijven hiervan ondervinden stelde de Voorzitter dat zij voorstander is van een beleid dat niet louter repressief is voor de grote fraudeurs (*l'informel organisé*) maar vooral de kleinere fraudeurs (*le petit informel*) begeleidt bij de omschakeling naar het reguliere circuit.
